

Guðmundur Jóhannesson

Erfðaframarir eru miklar Af helstu niðurstöðum nýs kynbótamats í júní

Nú í júní var keyrt nýtt kynbótamat í nautgriparæktinni og hefur það þegar verið lesið inn í nautgriparæktarkerfið Huppu. Niðurstöður þess eru því aðgengilegar notendum Huppu en hér verður stiklað á stóru um þau naut sem hafa verið og koma ný í dreifingu.

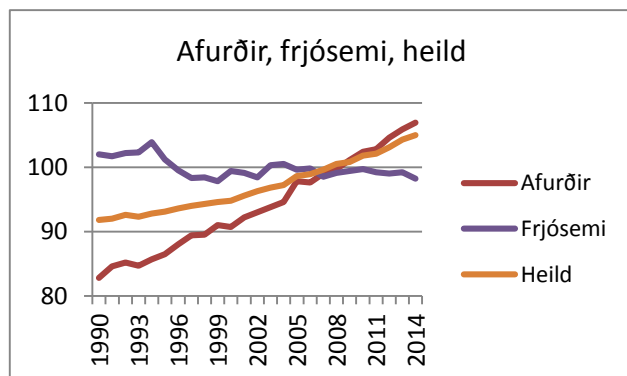
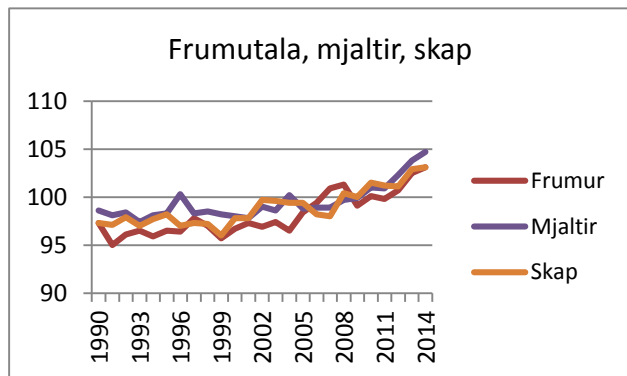
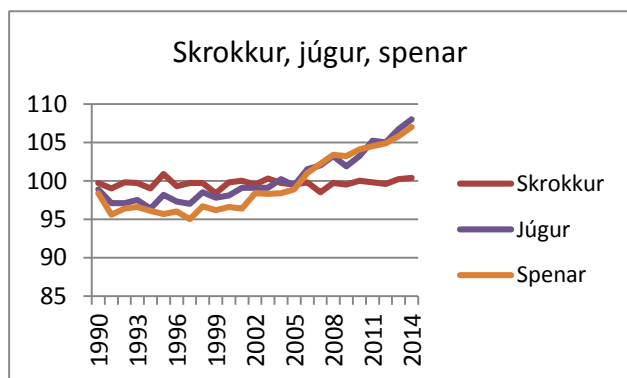
Erfðaframarir

Niðurstöður kynbótamatsins sýna svo eki verður um villst að erfðaframarir eru miklar og vaxandi í íslenska kúastofninum. Þannig er miklar framfarir í afurðagetu, júgur- og spenagerð auk þess sem framfarir í mjóltum hafa vaxið mikið á undanförunum árum. Þar erum við án efa farin að njóta ávaxtanna af rafrænum mælingum á mjólkurfæði og þeim breytingum sem gerðar voru á dómum fyrir mjaltir þegar teygt var verulega á skalanum. Þá sýna tölur okkur að skapgerð fer batnandi miðað við það mat sem á þeim eiginleika er. Sá eiginleiki sem hafa þarf áhyggjur af og ekki sýnir framfarir er frjósemin. Bæði niðurstöður kynbótamatsins og tölur úr skýrsluhaldi nautgriparæktarinnar sýna okkur að þessum eiginleika þarf að gefa meiri gaum. Í undirbúningi er að breyta útreikningum á kynbótamati fyrir frjósemi sem hingað til hefur eingöngu byggt á bili milli burða. Vonir standa til að það mat geti verið tilbúið strax á næsta ári.

Fagráð í nautgriparækt tók á fundi sínum þann 24. júní s.l. ákvörðun um það hvaða naut verða í almennri dreifingu næstu mánuði. Áfram verða 18 reynd naut í dreifingu eða í nautaskrá. Nokkrar breytingar voru þó gerðar og þannig koma fimm naut fædd 2008 nú til dreifingar að lokinni afkvæmaprófun. Einnig hverfa jafnmörg naut sem voru í dreifingu af sjónarsviðinu og þá ýmist vegna þess að sæði úr þeim er búið, þeir búnir að vera lengi í notkun eða áhugi á þeim mjög takmarkaður.

Ný naut í notkun

Þau naut sem koma ný inn í nautskrá eru Þáttur 08021, Flekkur 08029, Klettur 08030, Góí 08037 og Bambi 08049. Hér verður gerð nánari grein fyrir þeim.

Páttur 08021 er frá Berjanesi í V-Landeyjum, faðir er Laski 00010 og móðir Snúra 254 undan heimanautinu Roða 96978 sem aftur var sonur Holta 88017. Snúra hefur enst með fádæmum vel, er fædd í apríl 1999 og er enn að, bar síðast í mars s.l. Dætur Páttar eru meðalkýr hvað mjólkurlagni varðar en hlutföll verðefna í mjólk eru gríðarhá. Þetta eru í góðu meðallagi stórar og háfættar kýr með aðeins veika yfirlínu. Þær eru bolgrunnar og útlögulitlar. Malir eru grannar, beinar og þaklaga. Fótstaða er sterkleg en eilítið náin. Júgurgerð þessara kúa er góð, þau eru vel löguð, gríðarvel borin með prýðilega festu og sterkt júgurband. Spenagerð er góð, þeir eru stuttir og grannir og ákaflega vel settir. Dætur Páttar eru mjög góðar í mjóltum og skapið er mjög gott. Undan Þætti geta komið hyrnd afkvæmi. Heildareinkunn Páttar er 110.

Flekkur 08029 er frá Sauðhúsvelli undir Eyjafjöllum og er hann undan Náttfara 00035 og Flekku 190 Kaðalsdóttur 94017. Dætur Flekks eru miklar mjólkurkýr en hlutföll verðefna í mjólk eru nokkuð undir meðallagi, einkum fitan. Þetta eru meðalstórar og í meðallagi háfættar kýr. Þær eru fremur bolgrunnar og útlögulitlar en yfirlínan er sterk. Malir eru grannar, aðeins hallandi og fremur flatar. Fótstaða er góð og sterkleg. Júgurgerð þessara kúa er góð, þau eru vel löguð, vel borin með mjög góða festu og meðalsterkt júgurband. Spenagerð er úrvalsgóð, þeir eru stuttir, hæfilega grannir og ákaflega vel settir. Dætur Flekks eru meðalgóðar í mjóltum en skapið í tæpu meðallagi. Undan Flekk geta komið hyrndir gripir. Flekkur kemur til notkunar sem nautsfaðir og er með heildareinkunn upp á 113.

Klettur 08030 er frá Grjótá í Fljótshlíð, faðir er Laski 00010 og móðir Viðja 135 Fróðadóttir 96028. Dætur Kletts eru miklar afurðakýr og hlutföll verðefna í mjólk eru um meðallag. Þetta eru stórar og háfættar kýr. Þær eru boldjúpar og útlögumiklar en yfirlínan er veik. Malir eru breiðar, hallandi og aðeins þaklaga. Fótstaða er góð og mjög sterkleg. Júgurgerð þessara kúa er góð, þau eru vel löguð, mjög vel borin með mikla festu og sterkt júgurband. Spenagerð er góð, þeir eru stuttir, hæfilega grannir og vel settir. Dætur Kletts eru úrvalsgóðar í mjóltum og skapi. Undan Kletti geta komið hyrnd afkvæmi. Klettur kemur til notkunar sem nautsfaðir og er með heildareinkunnina 117.

Gói 08037 er frá Skálpastöðum í Lundarreykjadal. Faðir hans er Þrasi 98052 og móiðr hans Krúna 834 Punktadóttir 94032. Enn eru aðeins 22 dætur Góa komnar með afurðaupplýsingar en rétt þótti að setja hann í notkun vegna ætternis. Þetta eru miklar mjólkurkýr og hlutfall fitu í mjólk er hátt en hlutfall próteins í tæpu meðallagi. Þetta eru meðalstórar og í góðu meðallagi háfættar kýr. Þær eru meðalkýr hvað snertir boldýpt og útlögur og yfirlínan er fremur sterk. Malir eru frekar grannar, beinar og aðeins þaklaga. Fótstaða er góð og sterkleg. Júgurgerð dætra Góa er góð, þau eru vel löguð, vel borin með mikla festu og ákaflega sterkt júgurband. Spenagerð er góð, þeir eru stuttir, aðeins grannir og sérlega vel settir. Dætur Góa eru meðalkýr í mjóltum og skapi. Ekki er þekkt að undan Góa komi hyrndir gripir. Gó er með heildareinkunn upp á 107.

Bambi 08049 er frá Dæli í Fnjóskadal, faðir Laski 00010 og móðir Stáss 319 Kaðalsdóttir 94017. Dætur Bamba eru prýðilegar mjólkurkýr og hlutfall verðefna í mjólk er hátt. Þetta eru fremur smáar en í góðu meðallagi háfættar kýr. Þær eru meðalkýr hvað snertir boldýpt en útlögur eru miklar og yfirlínan er eilítið veik. Malir eru í meðallagi breiðar, hallandi en fremur flatar. Fótstaða er mjög sterkleg og góð. Júgurgerð dætra Bamba er úrvalsgóð, þau eru vel löguð, gríðarvel borin með geysimikla festu og sérlega sterkt júgurband. Spenagerð er góð, þeir eru stuttir, grannir og mjög vel settir. Dætur Bamba eru frábærar í mjóltum og skapi. Undan Bamba geta komið hyrndir gripir. Heildareinkunn Bamba er 118.

Naut sem áfram verða í notkun

Þau naut sem áfram verða í notkun eru: Logi 06019, Dynjandi 06024, Hjarði 06029, Víðkunnur 06034, Sandur 07014, Rjómi 07017, Húni 07041, Toppur 07046, Lögur 07047, Keipur 07054, Blámi 07058, Laufás 08003 og Blómi 08017. Alls verða því 18 reynd naut í dreifingu í sumar og fram á haustið eins og áður sagði.

Ef við lítum aðeins nánar á þau naut sem voru í dreifingu þá heldur Logi 06019 sína fyrri mati og er með 111 í heildareinkunn. Logi hefur óverðskuldað fengið litla notkun því þetta er naut sem gefur miklar mjólkurkýr og hátt próteinhlutfall í mjólk. Þá er dætur hans skapgóðar og í raun er Logi hvergi slakur nema hvað að helst vantar aðeins upp á að fituhlutfall í mjólk sé nógu hátt.

Dynjandi 06024 heldur sinni stöðu, lækkar um eitt stig í heildareinkunn og er áfram meðal hæstu nauta. Dynjandi gefur kýr með mikla afurðagetu, bæði hvað varðar magn og verðefni. Júgur- og spenagerð dætra hans er góð og mjaltirnar sömuleiðis.

Hjarði 06029 lækkar um eitt stig í heildareinkunn, stendur í 113 og hefur því dalað aðeins frá sínu fyrsta mati. Hann er þó áfram meðal hæstu nauta í mati. Hjarði gefur afurðasamar kýr, mjólkurlagnar með góð verðefnahlutföll. Hans sterkasti þáttur er júgurhreystin en í mati fyrir frumutölu stendur hann í 146. Júgur- og spenagerð er mjög góð en mjaltir í slöku meðallagi.

Víðkunnur 06034 lækkar um eitt stig og stendur nú í 108 í heildareinkunn. Dætur hans eru mjólkurlagnar en próteinhlutfall er nokkuð lágt. Taka þarf tillit til þess við notkun hans. Styrkur hans liggur í frábærri júgurgerð dætra og þá er spenagerð þeirra góð. Mjaltir og skap eru í góðu meðallagi.

Sandur 07014 styrkir sína stöðu verulega, er nú með 113 í heildareinkunn og er þar með kominn í hóp hæstu nauta. Sandur er tiltölulega lítt skyldur þeim nautum sem mest hafa verið undanfarin ár sem gerir hann góðan valkost m.t.t. þess. Dætur hans eru mjólkurlagnar með góð verðefnahlutföll. Sterkustu þættir Sands liggja í júgurgerð og í mjöltum en þar ber hann áfram föðurarfinn frá Glanna til dætra sinna.

Rjómi 07017 lækkar um eitt stig í heildareinkunn og er með 108. Dætur hans eru gríðarmiklar mjólkurkýr en hlutföll verðefna eru heldur undir meðallagi. Styrkleikar hans liggja að öðru leyti í mjög góðri júgur- og spenagerð og afbragðsgóðum mjöltum. Veiki hlekkurinn er hins vegar lágt mat fyrir skap en þollur, faðir hans, dregur hann verulega niður. Þrátt fyrir það raðast dætur hans hátt í gæðaröð sem segir að bændum líkar almennt vel við þessa gripi.

Húni 07041 heldur áfram að styrkja sína stöðu, hækkar um eitt stig í heildareinkunn eða upp í 114. Hann er því með allra hæstu nautum í heildareinkunn. Húni gefur mjólkurlagnar kýr með úrvalsgóða júgurgerð, gott skap og góðar mjaltir. Fituhlutfall í mjólk er í tæpu meðallagi.

Toppur 07046 lækkar um eitt stig í heildareinkunn eftir að hafa hækkað um tvö við síðustu kynbótamatskeyrslu og stendur nú í 111. Hann heldur því sinni stöðu. Styrkur Topps felst í mjólkurlagni dætra og mjög háum verðefnahlutföllum í mjólk þeirra. Þær eru jafnframt mjög skapgóðar og júgurhreystin mikil en mjaltir eru í tæpu meðallagi og kippir þeim þar í kynið, sonardætur Hersis.

Lögur 07047 stendur í stað í mati, með 112 í heildareinkunn. Styrkur Lagar liggur í byggingunni þar sem hann gefur kýr með afbragðsgóða júgur- og spenagerð auk mjög góðra

mjalta og frábærs skaps. Hvað varðar mjólkurafköst dætra þá halda þær áfram að sækja í sig veðrið og mat hans hækkað hvað þann þátt varðar.

Keipur 07054 heldur sinni stöðu með 109 í heildareinkunn. Hann gefur miklar mjólkurkýr með góða júgurgerð og mjaltir auk þess skrokkbyggingin er gríðarlega öflug. Veikleikar eru fáir nema þá helst skapið en þar er föðurarfurinn hinum ekki til framdráttar. Þessar kýr koma hins vegar vel út í gæðaröð.

Blámi 07058 lækkar um tvö stig í heildareinkunn og stendur nú í 110. Blámi gefur miklar mjólkurkýr með með mjög góða júgur- og spenagerð og öfluga skrokkbyggingu. Dætur hans hafa ekki galla svo orð sé á gerandi.

Laufás 08003 lækkar um eitt stig í heildareinkunn en stendur þrátt fyrir það meðal alhæstu nauta með 113. Laufás hefur verið vinsælastur nauta í vetur enda dætur hans miklar og skapgóðar mjólkurkýr með góða júgur- og spenagerð. Laufás kemur nú inn sem nautsfaðir og mun skila nautkálfum á stöð er hausta tekur.

Blómi 08017 lækkar um eitt stig í heildareinkunn og stendur nú í 107. Hans helsti styrkleikar liggja í júgurhreystinni auk júgur- og spenagerðar. Mat hans fyrir frumutölu er 134 og hann er með 140 fyrir spena svo dæmi sé tekið. Veikleikarnir liggja í efnahlutföllum sem eru undir meðallagi auk mjalta sem eru í tæpu meðallagi. Þarna líkist hann föður sínum, Náttfara 00035.

Nautsfeður

Nautsfeður til notkunar næstu mánuði verða Sandur 07014, Laufás 08003, Flekkur 08029, Klettur 08030 og Bambi 08049.

Áfram er óskað eftir að látið verði vita um nautkálfa undan nautsmæðrum og efnilegum kvígum sem fengu við Húna 07041, Toppí 07046, Legi 07047 og Bláma 07058.

Væntanleg naut

Við næstu keyrslu kynbótamats verður vonandi hægt að ljúka afkvæmadómi árgangs 2008 en á þessum tímamarki voru ekki öll þeirra komin með nægilegan fjölda dætra með afurðaupplýsingar þannig að væri hægt. Væri hins vegar burðaraldur 1. kálfs kvígna ekki jafn hár að meðaltali og raun ber vitni hefði tekist að ljúka afkvæmadómi þessa árgangs og jafnvel taka fyrstu naut úr 2009 árgangnum til notkunar. Þannig seinkar hár burðaraldur í raun erfðafrámförum í kúastofninum.

Ef við víkjum að þeim nautum sem vonandi koma úr afkvæmaprófun við næstu keyrslu kynbótamats þá eru það naut fædd 2008 og 2009. Í þessum hópi er einkum um að ræða syni Náttfara 00035, Snotra 01027, Spotta 01028 og Skurðs 02012. Reynslan hingað til sýnir okkur að synir Náttfara eru breytilegir og eru það einkum hlutföll verðefna í mjólk og mjaltir sem brugðið getur til beggja vona með. Því miður eru ekki miklar líkur til að fleiri Náttfarasynir komi til notkunar sem reynd naut en þó er ekki hægt að útiloka það að svo stöddu. Snotri 01027 og Spotti 01028 hafa báðir fallið í mati frá því þeir voru valdir sem nautsfaðir sem gerir sonum þeirra erfiðara fyrir. Í hópi þeirra eru þrátt fyrir það vonarneistar sem tíminn mun leiða í ljós hvernig reynast. Synir þeirra í 2008 og 2009 árgöngum sem gætu komið til notkunar næst eru Snúður 08048, Pollur 08054, Vegbúi 08058, Kraki 09002, Silfri 09004, Bolti 09021 og Háls 09029. Þeir synir Skurðar 02012 sem gætu komið úr afkvæmadómi við næstu kynbótamatskeyrslu eru Merkúr 09009, Síll 09028 og Rauðgrani 09034. Skurður sjálfur stendur með gott mat eða 108 í heildareinkunn. Hans sterkustu kostir liggja í mjólkurlagni,

efnahlutföllum og júgur- og spenagerð en veikleikana er að finna í júgurhreysti og mjöltum þar sem hann liggur í tæpu meðaltali.

Takmarkanir á dreifingu þriggja nauta

Ljóst er að mikil ásókn verður í þá nauksfeður sem koma nýir til notkunar (Flekkur 08029, Klettur 08030 og Bambi 08049) að þessu sinni og til þess að nýta erfðaefni þeirra sem best og jafna framboð nautkálfa undan þeim á nautastöðina ákvað fagráð að dreifing þeirra verði ekki frjálts og óháð. Þannig munu þeir eingöngu standa bændum í skýrsluhaldi til boða auk þess sem fjöldi skammta sem hver og einn fær til nota verður miðaður við fjölda árskúa í maí s.l.

Ég vil biðja bændur að sýna þessari ákvörðun skilning og vinna með okkur og frjótæknum að framkvæmd hennar. Frjótæknar fá fyrirmæli um að dreifa ekki fleiri skömmtum á hvert bú en tiltekið verður og ekki við þá að sakast ef menn eru ósáttir við þessa ákvörðun fagráðs sem tekin er með heildarhagsmunum í huga.

Tafla 1 Kynbótamat reyndra nauta í dreifingu sumar/haust 2014.

Nafn og númer	Mjólk	Fitu%	Prótein%	Afurðir	Frjósemi	Frumutala	Gæðaröð	Skrokkur	Júgur	Spenar	Mjaltir	Skap	Ending	Heildareinkunn
Logi 06019	115	85	113	120	98	106	108	101	103	103	97	110	106	111
Dynjandi 06024	111	139	119	118	108	96	99	97	116	112	110	100	112	112
Hjarði 06029	109	111	109	111	88	146	113	101	118	132	90	107	113	112
Víðkunnur 06034	112	119	83	104	79	121	105	112	138	115	101	107	118	108
Sandur 07014	113	100	108	115	109	125	96	103	120	95	121	99	113	113
Rjómi 07017	121	93	96	118	87	102	119	96	104	116	116	64	110	108
Húni 07041	115	97	108	117	85	115	114	99	127	110	113	124	102	114
Toppur 07046	109	126	118	117	101	117	94	86	103	102	93	125	103	111
Lögur 07047	108	119	106	110	96	105	114	105	125	127	117	129	101	112
Keipur 07054	120	99	101	117	100	94	107	110	117	104	114	86	109	109
Blámi 07058	114	97	108	116	96	106	105	109	112	122	97	101	99	110
Laufás 08003	120	102	107	121	103	109	108	99	115	101	103	119	103	113
Blómi 08017	104	96	89	99	89	134	96	111	120	140	95	106	106	107
Þáttur 08021	99	123	124	109	92	97	102	84	108	130	114	119	109	110
Flekkur 08029	128	82	95	122	91	109	84	104	111	131	103	92	97	113
Klettur 08030	128	93	103	125	104	92	113	107	123	113	122	119	103	117
Gói 08037	118	118	94	114	94	99	93	98	112	118	102	95	104	107
Bambi 08049	109	116	110	113	103	115	133	106	138	131	135	133	111	118